

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΕΝΟΣ ΗΔΙΚΗΜΕΝΟΥ

ΕΝ πρόκειται περί κανενὸς θύματος ἑλληνικοῦ τινος διαγωνισμοῦ ἢ ὑπουργικῆς τινος ὑποτροφίας, οὔτε περί τῶν τελευταίων πολυθρυλῆτων τῆς Δραματικῆς Σχολῆς ἐξετάσεων, καθ' ἃς τοσοῦτον ἀπειράριθμα ὑπῆρξαν τὰ ἀδικηθέντα θύματα . . . ὥστε ἃς μὴ συγκινηθῇ οὐδεὶς τῶν ἀναγνωστῶν καὶ ἀναγνωστριῶν ἐκ τοῦ τίτλου τῆς μικρᾶς μου εἰς τὸ «Σκόκειον Ἡμερολόγιον» συμβολῆς, διότι δὲν ἀφορᾷ οὐδένα ἐξ αὐτῶν. Ὁ μέγας ἡδίκημένος μας ἀνῆκει εἰς ἄλλο βασίλειον ἢ τὸ ἑλληνικόν, ἀλλὰ βασίλειον τοῦ ὁποίου μυριάδες εὐγλωττοὶ ὑπήκοοι ζῶσι καὶ διαπρέπουσι μάλιστα ἐν μέσῳ ἡμῶν.

Ὁ συμπαθὴς οὗτος ἡδίκημένος καθ' ἐκάστην ἀπὸ βαθυτάτου ὄρθρου ἀναφαίνεται εἰς τὰς ἀθηναϊκοὺς ὁδοὺς, ἄνευ δὲ τῆς εὐεργετικῆς του παρουσίας καὶ συμπράξεως ἀμφιβάλλω ἐὰν θὰ εἴχομεν τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἐὰν θὰ ἡδυνάμεθα νὰ παρασκευάσωμεν καὶ τὸ στοιχειωδέστερον γεῦμα ἢ πρόγευμα, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀπελπιζόμενος καὶ αὐτὸς τελείως πλέον, ὥς τόσοι ἐρωτευμένοι νεανίσκοι τῶν Ἀθηνῶν, ἀπεφάσιζε ν' αὐτοκτονήσῃ παρά τι ἐρείπιον ἢ ἀρχαῖον τινὰ ναόν . . .

Καὶ ἐν τούτοις οὐδεὶς ἐκτιμᾷ τὰς ἀπείρους τοῦ γενναίου τούτου καὶ ἐθνικοῦ ὄντως εὐεργέτου ἐκδουλεύσεις, οὐδεὶς ἐκδηλοῖ τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸ τόσον ταπεινὸν καὶ μετριοφρον τοῦτο πλάσμα τῆς Δημιουργίας.

Λέγομεν πλειστάκις ὅτι ἡ Ἱστορία ἀδικεῖ πλείστους μεγάλους ἄνδρας καὶ ὅτι ἀρνεῖται τὴν δάφνην καὶ εἰς ἀπειραρίθμους ἀγνώστους ἥρωας· ἀλλὰ δὲν εἶνε φρίκη καὶ ἀσυγχώρητος ἡ ἀδικία, ἣν διαπράττει ἀπαξάπασα ἡ ἀνθρωπότης πρὸς τὸν

καλλιφωνον τουτον της υπομονης μάρτυρα, ὅστις ἀπὸ αἰώνων οὕτω ἀγογγύστως φέρει τὴν οἰκτρὰν ταύτην πρὸς αὐτὸν περιφρόνησιν ;

Καὶ ἐὰν πάντες οἱ λαοὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἐποχαὶ ὑπῆρξαν οὕτω ἄδικοι πρὸς αὐτόν, τί νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, ὧν ὁ βίος καὶ τὰ ἦθη ἀκόμη τοσοῦτον ἀρρήκτως συνδέονται μετὰ τοῦ πολυτίμου τούτου συντρόφου, τοῦ τρυφεροῦ τούτου καὶ φερεοῖκου ὑψιφώνου ἢ μᾶλλον ὑψιφόνου τῶν Ἀττικῶν ὁδῶν ;

Οὐχὶ δὲ μόνον ὁ βίος καὶ τὰ ἦθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φιλολογία, καὶ αὐτὴ, τολμῶ νὰ εἴπω, ἡ πολιτικὴ της θὰ ἦσαν πολλάκις προβληματικαί, ἐὰν ἀπουσίαζεν ὁ μέγας οὗτος μάρτυς . . . Ὅσοι μῦθοι τοῦ Αἰσώπου θὰ ἦσαν ἀνεξήγητοι ἢ μᾶλλον δὲν θὰ ἐγράφοντο διόλου, πόσαι φράσεις καὶ εὐφυΐαι δὲν θὰ ἐξεστομοῦντο, πόσων χαριεστάτων ἐπεισοδίων δὲν θὰ ἐστερεῖτο ἄνευ αὐτοῦ ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία καὶ ἡ χρονογραφία !

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ γλῶσσα θὰ ἐχώλαινε πολλάκις καὶ ἄναρθρος θὰ καθίστατο, ἀπορῶ δὲ πῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν πληθὺν ὄλων μεγάλων ἀνδρῶν, ἡμιθέων τε καὶ ἡρώων ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος μέχρι τοῦ Νέρωνος, ὡς καὶ μυριάδες εἰς «ποῦλος» καταλήγοντες συμπολιταὶ μας, ἐὰν δὲν εἶχον οὗτοι τὰ τόσον στερεὰ καὶ ἀνεκτικὰ κα π ο ὕ λ ι α τοῦ ἀγαθοῦ τούτου πατριώτου ;

Τί ἄπειρον δὲ φῶς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐτυμολογίαν δὲν θὰ ρίπτει ἡ ἐρευνα τῆς παρουσίας του εἰς μυριάδας λέξεων ὅπου κρύπτεται, ἐὰν ὅχι ὁλόκληρος ἀλλὰ καὶ τι μέρος τοῦ σώματός του ;

Αὐτὸ τὸ ὦ ν ο ὕ μ α ι τῶν ἀρχαίων καὶ τὸ ὁ ψ ῶ ν ι ὶ ο ν μας ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ τούτου ὀφοκομιστοῦ ἔλεγον τὴν καταγωγὴν του ; Ἄς μαρτυρήσουν πᾶσαι αἱ χιλιάδες οἰκοκυραὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν συνοικιῶν, ὧν τοὺς λευκοὺς βραχίονας καὶ τὰ ξέπλεγα κεφάλια πρῶϊ, πρῶϊ διακρίνει τις ἀνακύπτοντα ἀπὸ τῶν παραθύρων, ὅπως ἔλθωσιν εἰς συνεννόησιν πρὸς ἀγορὰν τῶν ὀσπρίων καὶ λαχάνων, τῶν σκορόδων καὶ χρομμύων τῆς ἡμερησίας καταναλώσεως !

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα πρὸς τὸν ἐν γένει χαρακτῆρα καὶ τὸ ἦθος τοῦ μεγάλου ἠδικομένου ; Ἐὰν συνήθως, συρόμενος ἐσμῖος ἐκ τοῦ χαλινοῦ ἀναγκάζεται νὰ κύπτῃ τὴν κεφαλὴν

καὶ νὰ καταβιάζῃ τὰ ὑπερήφανα μεγάλα του ὦτα, ἀλλ' οἶα ἄφ' ἐτέρου γενναιότητος καὶ καρτερίᾳ, οἷον θαυμαστὸν παράδειγμα ἀνοχῆς καὶ αὐταπαρνήσεως ! τίς τῶν μερόπων ἀνθρώπων δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑπομονῆς ἐνὸς μελαψοῦ ἢ καστανοχρόου μπουρίκου ; Ἀτενίσατέ τον διὰ μίαν στιγμὴν ἄνευ προκαταλήψεως καὶ ἀμερολήπτως ! Λησμονήσατε ὅτι ὑμεῖς εἰσθε ἄνθρωποι καὶ αὐτὸς τὸ πτωχὸν αὐτὸ καὶ περιφρονημένον τετράπου. Ἀδύνατον νὰ μὴ ἐρυθριάσητε ἐξ αἰδοῦς καὶ ἐντροπῆς ἀναγνωρίζοντες τὴν ὑπεροχὴν τοῦ κατὰ τὴν καρτερίαν, τὸ θάρρος, τὴν ἀνεξικακίαν καὶ τὴν εὐαγγελικὴν του ἀγαθότητα ! Πῶς εἶνε μεγαλόψυχος ἀπέναντι τοσοῦτων αἰκισμῶν καὶ πληγῶν ἐν μέρους τοῦ ἀγρίου καὶ ἀξέστου ὀνηλάτου !

Καὶ ὀνομάζετε εἴτα τοῦτον μὲν λογιχόν, ἐκείνον δὲ ἄλογον ζῶον ! Ποσάκις ἐν τούτοις δὲν ἀληθεύει τὸ ἐναντίον !

Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον τὸ ἀγαθὸν καὶ καρτερικὸν τοῦτο πλάσμα μοὶ κάμνει τὴν ἐντύπωσιν τελείου στωϊκοῦ φιλοσόφου. Ἐὰν δὲν ἐσπούδασεν ἐπιστήμης, ἐὰν δὲν ἀπεφοίτησε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ φλογορόμας καμίει, ἐὰν δὲν εἶνε τοῦλάχιστον ὑψηλῆς τῆς φιλοσοφίας ὥς ὁ ὑποφαινόμενος καὶ δὲν ἐξέδωκεν ἐναισίμους διατριβάς, ἐντυπώσεις, λύρας φθόγγους ἢ ὀγκώδη τόμον ποιημάτων, αὐτὸ δὲν μείοι ποσῶς τὴν φιλοσοφικὴν του ἀξίαν. Πολλῶ μᾶλλον τὴν ἐπιτείνει, διότι ὡς ὁ Σωκράτης καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι κορυφαῖοι φιλόσοφοι, ἀρκεῖται εἰς τὴν διὰ τοῦ παραδείγματος ἐνσαρκον ἀρετὴν. « Ἴδού, σὰς λέγει, οἷον δεῖ εἶναι τὸν ἀληθῆ φιλόσοφον. Ἐὰν θέλετε νὰ γίνητε τοιοῦτοι, ἀκολουθήσατε τῷ παραδείγματί μου ! » Τίς εὐαγγελικωτέρα τοῦτου ἐντολή ;

Ἐὰν δὲ ὑπάρχη λαὸς ἔχων ἀνάγκην στωϊκότητος καὶ ἀπαθείας, οὗτος εἶνε ὁ εὐερέθιστος καὶ εὐεξαπτος ἑλληνικός. Ὡς πρὸς τὴν ὑπομονὴν τοῦ καὶ τὴν καρτερίαν τοῦ δὲν λέγω τίποτε, διότι ἄφ' ἧς τὸν βλέπω φέροντα ἐπὶ τῶν νώτων τοιαῦτα μυθώδη περισσέματα ἑκατομμυρίων μεθ' ἐνὸς χρυσοτεύκτου Ξενικοῦ Ἐλέγχου, ἀρχίζω νὰ πιστεύω ὅτι εἰς τὸ μέλλον καὶ αὐτοῦ τοῦ συμπαθοῦς μας τετραπόδου θαφαιρέσωμεν τὴν δάφνην πρὸς δόξαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους . . . Ἀλλὰ καὶ πάλιν καὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν ὀφείλομεν εἰς τὸν ἡδικοημένον

σύντροφόν μας, ὅστις ἀπ' αἰώνων μᾶς παρέχει τὸ παράδειγμα ὑψίστης ἀνοχῆς.

Τί δὲ νὰ εἶπω διὰ τοὺς μεγάλους καὶ γλυκεῖς του ὀφθαλμούς, τοὺς πλήρεις ἀγαθότητος καὶ πατριαρχικοῦ μεγαλείου, τί δὲ περὶ τῶν ὠτων του, ἅτινα προδίδουσι τὸ ἀναμφισβήτητον μουσικόν του τάλαντον καὶ τὴν πρὸς τὰς Μούσας εἰλικρινῇ καὶ ἀκατάσχετον λατρείαν του; Τί δὲ τέλος περὶ τῆς φωνῆς του, δι' ἣν δικαίως ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ διὰ τὸν Διομήδην παρ' Ὀμήρῳ «βοὴν ἀγαθὸς» κοσμητικὸν ἐπίθετον; Νομίζω ὅτι ταῦτα πάντα, ἐλάχιστα ἐκ τῶν ἀπείρων προτερημάτων του, ὑπεραρκοῦσι πρὸς ἀπολογίαν τοῦ ἠδικημένου συμπατριώτου μας, ὃν εἶνε καιρὸς νὰ ἀνυψώσωμεν ἐν τῇ κοινῇ συνειδήσει, ἀναγνωρίζοντες τὰς πολλαπλᾶς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ ἰδιοφυίας. Παρῆλθεν ἡ ἐποχὴ τοῦ Μίδα ὅτε ὁ κουρεὺς ὁ ἰδὼν τὰ ὠτά του ἐτρέπυσε τὴν γῆν διὰ νὰ θάψῃ —χωρὶς δυστυχῶς νὰ τὸ κατορθώσῃ!..—τὸ φρικῶδες τοῦτο μυστικόν. Σήμερον, ἂν ἦς ἡμέρας ὁ γλυκὺς Ναζωραῖος ἐπὶ πώλου ὄνου ἐτέλεσε τὴν μεγαλοπρεπῆ εἰς Ἱεροσόλυμα εἰσοδὸν του, ὁ τετράπους φιλόσοφος ἐχρίσθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, μεθ' ὅλην δὲ τὴν περιφρόνησιν καὶ τὴν καταδρομὴν, αὐτὸς ἐν τούτοις, ὡς οἱ Ἑβραῖοι, θὰ τραβήξῃ ἐμπρός, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς ὕβρεις καὶ τὴν περιφρόνησιν. Τί τὸν μέλλει ἐὰν τὸν χλευάζουν καὶ τὸν περιφρονοῦν..—Κάμνει αὐτὸς τὴν δουλείαν του; Ἀνέρχεται πολλάκις καὶ εἰς πανεπιστημιακὰς ἑδρας; γίνεταί δημοτικὸς σύμβουλος, δήμαρχος, τμηματάρχης, νομομηχανικός, ὑπότροφος τοῦ δημοσίου, δημοσιογράφος, διευθυντῆς περιοδικοῦ, βουλευτῆς, ὑπουργός, πρωθυπουργός, παπᾶς συνηθέστατα καὶ ἐπίσκοπος, καὶ αὐτὴν τὴν παπικὴν τιάραν καὶ βασιλικὴν πορφύραν πολλάκις περιβαλλόμενος;

—«Τὸν γαῖδαρο!» τοῦ ψιθυρίζουν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ οἱ κακόγλωσσοι καὶ φθονεροί. Αὐτὸς ἐν τούτοις τρώγει ἡσύχως τὸν σάνον τῶν . . . ἄλλων, χορταίνεται, παχύνεται καὶ εὐτυχεῖ.

Αὐτὸς ἔλυσεν τὸ ζήτημα τῆς τελείας εὐτυχίας, εἰς τοιοῦτον δὲ νεώτερον Οἰδίποδα ἐνὸς τῶν σκοτεινοτάτων καὶ ἀκανθωδестаίων προβλημάτων τῆς δυσμοίρου γενεᾶς τῶν ἀνθρώπων πρέπει στέφανος δάφνης καὶ δίπλωμα ἐξόχου τιμῆς.

Αὐτὸς ἐφαρμόζει τελείως τὸ γνωστότατον καὶ μελωδικώτατον τροπάριον : «Καὶ ἄσμασιν ὡς ἄλμασιν ἐγὼ πρὸς τὴν Θεοτόκον».

Βαίνει καὶ ὁ γλυκὺς καὶ μελανόφθαλμος σιδὸρ Μαρτῖνος νικητὴς καὶ τροπαιοῦχος πρὸς εἰρηνικὴν κατάκτησιν σύμπαντος τοῦ κόσμου. Δικαίως δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησία προφητεύουσα ψάλλει : «Εἰς αἰῶνα τῶν αἰ-ὼ-ν-ω-ν ἀμήν ! »

ΑΔΕΕ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

ΔΥΟ ΦΩΝΕΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Καὶ τὸ παινεύομαι πῶς ἡῦρα, καὶ εἶμαι Πλάστης,
Καὶ τὸ παινεύομαι. οὐρανοί !
Ἡῦρα τὴν καθαρωτάτην Ἰδέα
Μέσ' 'ς τῷραιότατο κορμί !

ΜΙΑ ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ

Φτωχὲ Ποιητή !
Τοῦ ὀνείρου ἀφρὸς ἡ Ἰδέα,
Τὰ καθαρὰ ἀξεδιάλυτα,
Καὶ λάμψη τάφων ἀσπρομάρμαρων τὰ ὥραϊα,
Καὶ τὸ κορμί μιᾶς ἀστραπῆς ἡ πλάνη,
Κ' οἱ οὐρανοί
Τὸ δολερὸ χαμόγελο τοῦ τίποτε·
Φτωχὲ Ποιητή !

1901

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ